DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-501-6-168

ГАРАНТУВАННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА ПІД ЧАС ЗАВТЕРДЖЕННЯ УГОДИ ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ВСТАНОВЛЕНОГО ПОРЯДКУ НЕСЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ

Дабіжа Олена Анатоліївна
аспірант кафедри кримінального процесу
Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна
ORCID ID: 0009-0006-2101-8121

Поняття «суспільний інтерес» уже було предметом наукового аналізу. Так, на думку О. В. Шпотаківської, у кримінальному процесі суспільні інтереси відображаються у завданнях кримінального провадження, визначених ст. 2 КПК України. Вони не є простою сукупністю індивідуальних інтересів, а становлять інтерес усього суспільства. Вчинення злочину проти конкретної особи фактично водночас посягає і на інтереси суспільства загалом. У межах кримінального судочинства суспільні інтереси спрямовані на захист прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та безпеки, довкілля, конституційного ладу України від кримінально протиправних посягань, а також на забезпечення миру й безпеки людства та запобігання злочинам (ч. 1 ст. 1 КК України). Носіями суспільних інтересів можуть виступати всі учасники кримінального провадження, передусім – державні органи та посадові особи, які його здійснюють [1, с. 8].

Водночас В. П. Степаненко розмежовує категорії «суспільний інтерес» і «державний інтерес». На його думку, суспільний інтерес охоплює такі суспільні відносини й явища, що мають однакову значущість для всіх громадян незалежно від їх соціального статусу. До ключових складових належать, зокрема, безпека існування людини – що грунтується на сформульованому ще у XIX столітті Дж. Ст. Міллем принципі недопущення шкоди (або її максимального обмеження) від діяльності будь-яких інституцій чи приватних суб'єктів для інших осіб; а також засади справедливості, які передбачають реальну можливість здійснення громадянських прав, встановлення чітких правил взаємодії для громадян і інституцій, прийняття зрозумілих законів та забезпечення контролю за їх дотриманням [2, с. 8–21].

Вчені досить активно намагаються встановити критерії «суспільного інтересу» як підстави для відмови у затвердженні угод судом, проте складність даного процесу пов'язана саме із занадто широким тлумаченням даного поняття судом. На жаль трапляються випадки, коли судді відмовляють у затвердженні угоди через невідповідність суспільному інтересу, при цьому навіть не зазначаючи, в чому саме проявляється такий інтерес або його відсутність [3]. Можливо в даному випадку суд дійшов правильного висновку щодо неможливості затвердження такої угоди через відсутність суспільного інтересу, однак будь-яке судове рішення має бути одночасно і обґрунтованим, і вмотивованим, тобто з тексту судового рішення повинно бути зрозуміло, чому суддя дійшов саме такого висновку. Очевидно, що дане судове рішення вимозі вмотивованості не відповідає.

Існує багато прикладів, коли судді відмовляють у затвердженні угоди про визнання винуватості щодо кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби через неправильно призначене покарання. Як правило в такому випадку судді вказують, що призначене покарання не відповідає тяжкості кримінального правопорушення чи воно не може гарантувати виправлення особи. Наприклад, в одному з рішень було зазначено, що «покарання, призначене обвинуваченому ОСОБА_3 має відповідати принципам законності, обґрунтованості, справедливості, співмірності та індивідуалізації. При призначенні покарання необхідно враховувати ступінь тяжкості злочину, конкретні обставини його скоєння, форму вини, наслідки цього діяння, дані про особу, обставини, що впливають на покарання, ставлення особи до своїх дій, інші особливості справи, які мають значення для забезпечення відповідності покарання характеру та тяжкості злочину. Враховуючи викладене суд приходить до висновку про невідповідність угоди при визнання винуватості від 15.05.2023 укладеної між прокурором та обвинуваченим ОСОБА_3 інтересам суспільства, а тому вважає за доцільне відмовити у затвердженні угоди» [4]; «суд вважає, що узгоджене сторонами угоди покарання засвоїм видом та розміром не відповідає характеру, тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, не відповідає соціальному аспекту кваліфікації військових кримінальних правопорушень, суспільну небезпеку і шкоду, яка настає, від вчинення військовослужбовцями кримінальних правопорушень, що завдають шкоди позитивному авторитету військовослужбовця і в цілому Збройним Силам України та особі винного, тому визнає умови угоди такими, що не відповідають інтересам суспільства та суперечать вимогам КК та КПК України» [5].

Наявна судова практика дозволяє зробити висновок про існування зв'язку між суворістю покарання, яка визначається в угоді про визнання

винуватості, та суспільним інтересом. В цьому аспекті має бути також проведене розмежування між відмовою у затвердженні угоди за п. 1 та п. 2 ч. 7 ст. 474 КПК України, адже в цих двох випадках суд відмовляє у затвердженні угоди через узгоджене покарання. Можна зробити висновок, що відмова за п. 1 ч. 7 ст. 474 КПК України відбувається тоді, коли покарання було визначено з порушенням вимог, які встановлюються законом України про кримінальну відповідальність. А п. 2 ч. 7 ст. 474 КПК України має застосовуватись тоді, коли покарання визначене в межах, які допускає законодавець (тобто порушень вимог закону не було), проте, на думку суду, воно не відповідає специфіці військових кримінальних правопорушень, ступеню суспільної небезпеки та не може гарантувати виконання покладених на особу обов'язків. В цьому випадку, на нашу думку, судді абсолютно правильно посилаються на п. 2 та зазначають, що такі угоди не відповідають інтересам суспільства.

Література

1. ШпотаківськаО.В. Суспільні та особисті інтереси у кримінальному судочинстві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Шпотаківська О. В. ; Національна академія внутрішніх справ. Київ 2005. 18 с.

2. Степаненко В. П. Громадський контроль за владою як перспектива розвитку громадянського суспільства в Україні. Віче. 2000. № 6. С. 8-21.

3. Ухвала Довгинцівського районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області від 09.10.2023, справа № 171/1493/23. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/114009044

4. Ухвала Вінницького міського суду Вінницької області від 13.09.2023, справа № 127/22970/22. URL: https://reyestr.court.gov.ua/ Review/113548342

5. Ухвала Вінницького міського суду Вінницької області від 11.09.2023, справа № 127/12440/22. URL: https://reyestr.court.gov.ua/ Review/113370403